

Sørum-Speilet

Nummer 3 – 2012 – 18. årgang

KULTURAKTIVITETER OG OPPLEVELSESTURISME I SØRUM I de to siste årene har Blaker og Sørum Historielag samarbeidet med Eight Amcars Club, Urskog-Høland banen og Blaker Skanses Venner om "Opplev Sørum" som et konsept for nærturisme og reiseliv i Sørum. Flere aktører har over tid identifisert seg med konseptet, og "Opplev Sørum" har siktet seg inn på identitetsmarkører i bygda, som kan utgjøre fremtidige nav i guidede turer av lengre eller kortere varighet. *Lederens spalte* - side 2

BEVARING AV RÅNÅSFOSS BRU

Historielaget, sammen med mange gode krefter, har engasjert seg sterkt i saken om bevaring av brua. Nils-Erik Bogsrud, direktør i Statens vegvesen, gir en orientering om verneverdien av Rånåsfoss bru, og det anbefales at brua vedlikeholdes slik at den kan holdes åpen for gang- og sykkeltrafikk. Side 4

MINNEMARKERINGER 8. MAI

Til minne om dem som under krigen ga sitt liv for vår frihet, ble det 8. mai 2012 lagt ned blomster ved minnesmerkene ved Sørum kirke, Blaker kirke og Blaker Skanse. Borger Hansen opprettet et fond for dette, og Blaker og Sørum Historielag foresto blomsternedleggelsen. Side 6

GAMMELDAGS SKOLE PÅ VØLNEBERG

Som foregående år har det igjen vært gammeldags skole på Vølneberg. Fra 21. – 25. mai har ca 220 elever fra 7 skoler kost seg der, og lært mange ting de ikke kunne fra før. Side 6

GJELDSKRISE OG KRISEHJELP

Asbjørn Langeland forteller om gjeldsmeglingsmannen Jul Wilbergs arbeid, etter gjennomgang av hans gamle arkiver. Side 7-9

REISEINTRYKK FRA ROMERIKE FOR 200 ÅR SIDEN

Den viktigste ferdsselvegen mellom sør og nord i landet har alltid gått gjennom Romerike, og mange av dem som har reist gjennom bygdene våre, har skrevet om det de opplevde. Les engelskmannen Thomas Robert Malthus' og Camilla Colletts reiseinntrykk fra Romerike. Side 10

ELLERS I DETTE NUMMER:

SLORA MØLLE - ET LEVENDE DOKUMENT OG ÅPEN DAG - SIDE 3-4

SØRUM KOMMUNE 50 ÅR - BESKRIVELSER OG REVY - SIDE 11

GLIMT FRA GAMLE DAGER - SIDE 15

RUSLETUR TIL HÆRFANGKJERKA - SIDE 16

AKTIVITETSKALENDER OG TURPROGRAM - SIDE 17

HISTORIELAGETS BOKTILBUD - SIDE 18-19

GOD SOMMER!

LEDERENS SPALTE

Kulturaktiviteter og opplevelsesturisme i Sørum.

I de to siste årene har Blaker og Sørum Historielag (BSH) samarbeidet med Eight Amcars Club (EAC), Urskog-Hølandsbanen (UHB) og Blaker Skanses Venner (BSV) om "Opplev Sørum" som et konsept for nærturisme og reiseliv

i Sørum. Flere aktører har over tid identifisert seg med konseptet, og "Opplev Sørum" har sikret seg inn på identitetsmarkører i bygda som kan utgjøre fremtidige nav i guidede turer av lengre eller kortere varighet.

"Kjenn din bygd"-turer har Historielaget arrangert hver høst siden 1970-tallet. I 2009 leide UHB en veteranbuss som kjørte etter en ruteplan mellom EAC, UHB, Valstad Café, Blaker Skanse og Slora Mølle fire søndager i sommerhalvåret. Det kom et økende antall besøkende i løpet av sommeren, både i buss og privatbil. I 2010 ble det ikke brukt buss, men de samarbeidende aktørene i "Opplev Sørum" holdt åpent på avtalte søndager, og tilbudet var relativt godt besøkt. Nytt av 2010 arrangerte EAC, UHB og BSH i samarbeid med kulturkontoret et lavterskel-prosjekt for ungdom "En sommerjobb på et kulturminne" med guiding av ungdommene på de aktuelle søndagene.

Uavhengig av hverandre har aktørene i "Opplev Sørum" individuelle aktiviteter gjennom hele sommeren. EAC og UHB har weekendprogram i hele sommerhalvåret. BSV og BSH har sporadiske forhåndsannonserte tilstelninger.

Kulturvernobjekter Blaker og Sørum Historielag er sentral i informasjonsarbeidet om kommunens kulturvernobjekter, og fremmer disse ved dokumentasjon, omtale og bruk. Eksempler er kulturstier og merking, som f. eks. stien fra hengebroen på Rånåsfoss til Hammeren og Pilegrimsleden, bevaring av bygninger, f.eks. gamle Vølneberg skole og Slora Mølle, ungdomsrelatert samarbeid med skoler gjennom den Kulturelle Skolesekken (Vølneberg og Slora) og kulturminne-adopsjon i samarbeid med barneskolene, f.eks. St.Olavsgangen i Vilbergfjellet, husmannsplassen Skjeabekken, oldtidsminner i Blaker.

Sørum Bygdebok gir turdetaljer Historielagets arbeid med Sørum Bygdebok sikrer en lang rekke detaljer som kan benyttes i fremtidige elektroniske turkart. Historielagets arbeid med informasjon i Sørum-Speilet og på www.sorum.historielag.no tilrettelegger for meget informasjon, som kan innarbeides i elektronisk informasjonsformidling og turforslag til bruk fra iPhone, iPad og pc. Dette kan igjen åpne for nettbaserte produkter, som på en bedre måte vil møte den yngre generasjons vilje til å bli kjent med Sørums kulturminneopplevelser. Målsetting for historielaget er å bidra til identitetsbygging for beboere og besøkende i Sørum, ved å styrke forståelsen av verdien i kulturvern og i kulturlandskap.

Guidede turer i Sørum Det ligger vel tilrette for å organisere guidede turer av varierende omfang og varighet i Sørum. Temaer kan i stor grad varieres innenfor samme område. Organisert planlegging for slik virksomhet tilstreber "Opplev Sørum". Men slik organisert virksomhet utenfor offentlig område bør ikke finne sted uten forhåndsavtale med grunneier. Blaker og Sørum Historielag ønsker et godt samarbeid med grunneiere og deres organisasjoner.

Overnatting og parkering Tjenestetilbud for turisme og reiseliv i Sørum kan styrkes. Det er få overnattings-tilbud, og gode parkeringsforhold mangler de fleste steder. Enkelte gode serveringssteder finnes, og bare der er det tilrettelagt med tilfredsstillende sanitære tilbud. Med unntak av kirkegårdene, er det få steder som preges av godt planlagt og estetisk utført vedlikehold av beplantning og parklignende anlegg. Offentlig beplantning i tettstedene lider under særdeles slett vedlikehold. Sørum kan gjøre meget for kommunen virker innbydende.

Samarbeid Hvis Sørum kommune skal klare å utvikle reiselivstilbud og opplevelsesturisme som grunnlag for næringsvirksomhet, fordrer det et betydelig samarbeid mellom kommuneadministrasjon, næringsliv og frivillige organisasjoner. Og overordnet politisk konsensus om mål og middel. Med Sørums beliggenhet i en region med betydelig vekst, med et naturmessig godt utgangspunkt for god regulering av infrastruktur og bebyggelse, og med en kulturhistorisk arv som hovedsaklig er ukjent for storsamfunnet, bør det være mulig å utvikle en bærekraftig næringsvei for nærturisme og reiseliv. Historielaget vil fortsatt være bidragsyter for dette formålet.

Dag Winding-Sørensen, leder

SLORA MØLLE – ET LEVENDE

DOKUMENT

Blaker og Sørums Historielag eier Slora Mølle, men Slora Møllens Venner driver den – og det svært godt.

Årsmøtet ble holdt 12. april 2012 på Fjuk skole, der Tom Jøran Bauer innledet kvelden med et flott lysbildekåseri om møllehistorien, og dens betydning i samfunnsutviklingen med vekt på Romerike. Det var 17 stemmeberettigede medlemmer tilstede. Venneforeningen teller nå 85 medlemmer.

Årsmøtet ble gjennomført i fin stil, og etter valgkomitéens forslag ble disse valgt til nytt styre:

Leder: Dag-Einar Hellerud, sitter i ett år.

Nestleder: Ingen stiller seg tilgjengelig.

Styremedlem: Bjørn Undrum, gjenvalgt, for ett år.

Styremedlem: Vidar Harfallet, ny, sitter i to år.

Sekretær: Kristin Blyberg, ikke på valg, ett år igjen.

"Hospitant"/varamedlem på styremøter: Anja Schiel

Historielagets representant: Dag Ivar Winding-Sørensen som velges av Historielaget.

Valgkomité: Brith Kristiansen og Hans Bjørge, Valgkomité velges hvert år.

Årsmøteprotokollen blir distribuert i sin helhet i Mølleposten. Arbeidsplanen for kommende år ble gjennomgått, diskutert og vedtatt som følger. Målsettingen er å engasjere flest mulige venner av Slora Mølle i pågående aktiviteter. Gruppeledere trekker på tilgjengelige ressurser for sine aktiviteter. Fremdriften prioriteres i forhold til overordnet behov.

Gruppene er foreslått slik:

- Aktivitetsgruppen for dieselmotoren fortsetter med Vidar Harfallet og som leder, Magnar Olsen bistår.
- Aktivitetsgruppen for kværnene fortsetter med Nomdo Westerdaal som leder, Anja Schiel og Bjørn Undrum bistår.
- Aktivitetsgruppen for vannkraft fortsetter med Bjørn Undrum som leder, Ragnvald Blyberg og Vidar Harfallet bistår.
- Aktivitetsgruppen for øvrig maskineri fortsetter med Bjørn Undrum som leder og Dag Winding-Sørensen bistår.
- Aktivitetsgruppen for bygningsmessige arbeider fortsetter med Dag-Einar som leder, assistert av Hilmar Bjørge.
- Uteområdet, vedlikehold og opparbeiding tar

Magnar Olsen ansvaret for, Dag-Einar bistår.

g) Fotografier- og historikkgruppen fortsetter med Kristin Blyberg, Brith Kristiansen og Håkon Sand

h) Informasjonsgruppen fortsetter med Anja Schiel, Dag Winding-Sørensen og Kristin Blyberg

i) Skolekontakt/kulturminneadopsjon koordineres av Kristin Blyberg.

j) Servering på dugnadskveldene holder Brith Kristiansen sin hand over.

Dag-Einar Hellerud er koordinator og ansvarlig for overordnet anskaffelse av tjenester, verktøy og materialer.

Befaring Ordfører Are Tomasgard og rådmann Marius Trana i Sørums kommune foretok egen befaring av Slora Mølle 27. mars (se bildet). De fikk en grundig innføring av venneforeningens medlemmer om møllas historie, og målsettinger for restaureringsarbeidet.

Nå er det dugnad med venneforeningen hver onsdag ettermiddag i sommerhalvåret, der besøkende er velkommen for å se.

Aktiviteter

10. mai: Fjuk skole på det årlige kulturminneadopsjonsprosjektet. Veileder fra teknisk museum.

11. mai: Kommunepolitikere og administrasjon på nytt besøk, som del av en kulturhistorisk orienteringstur i kommunen.

20. mai: Slora Møllens Venner på besøk hos Asker historielag og besø Sem-saga, som den første turen venneforeningen har hatt utenfor bygda. Det er viktig å knytte nettverk i det historiske vannkraftmiljøet i Akershus.

3. juni: Åpen dag. Se artikkel neste side.

Det er et aktivt liv rundt Slora Mølle, og venneforeningen oppfordrer alle til å melde seg på til sosiale og lærerike aktiviteter med alle generasjoner.

Dag Winding-Sørensen

ÅPEN DAG PÅ SLORA MØLLE

Også i år har Slora Møllens Venner arrangert åpen dag, og det var mange interesserte besøkende, unge og gamle, som fant veien dit søndag 3. juni.

Leder Dag-Einar Hellerud (bildet) ønsket velkommen, og takket alle de gode frivillighetsarbeiderne for det store arbeidet som utføres, særlig Brith Kristiansen som sørger for kaffe og kaker og super innsats på alle dugnadskvelder.

Historielaget kjøper nå området mellom Sloraåa og veien, og dette gjør det mulig å begynne det

store utarbeidet med restaurering og opprusting av damanlegg og vannrør. Forberedelser for installering av turbinen og store oppgraderinger av mølle-maskineriet inne skal også gjøres. Dette omfattende prosjektet har en kostnadsramme på kr. 710.000, og Historielaget mottar over en toårsperiode fra Norsk Kulturminnefond kr. 325.000, mot å forplikte seg til en dugnadsinnsats på ca kr. 160.000. Laget bidrar også med kr. 150.000, og tidligere har Sparebankstiftelsen bevilget kr. 75.000 til opprustning av vannrøret. Alt dette vil etter hvert gjøre Slora Mølle til det industri-historiske kulturminnet den rettelig fortjener å være.

Ellers på åpen dag var det demonstrasjon av mølle-maskiner, omvisning i mølla, maling av mel, hestekjøring, konkurranser, og salg av "biteti".

Sørumsand skolekorps underholdt med feiende flott korpsmusikk, og Odd Roar Stenby hadde med fire

prektige hester, og fortalte engasjert om hestene. Han var bekymret for fremtiden til Dølahesten, som nå er utrydnings-truet.

På slutten av dagen var det kåring av vinnere, der Tore André Undrum vant kunnskapskonkurransen, og i hesteskokasting vant Øyvind Høglie seniorklassen, og Nora Høglie juniorklassen. Og så var det trekning av et stort antall flotte gevinster, med mange fornøyde vinnere.

Foto: Odd Mobæk

Lillian Mobæk

BEVARING AV RÅNÅSFOSS BRU

Dette er en sak som Historielaget har engasjert seg sterkt i. Mange gode krefter jobbet sammen, og saken fikk et lykkelig utfall. Her kommer en orientering om verneverdien av Rånåsfoss bru fra Nils-Erik Bogsrud, direktør i Statens vegvesen

I den seinere tid har det vært en del avisskriverier om at Statens vegvesen ønsker å rive Rånåsfoss hengebru fra 1927 på grunn av store vedlikeholds-utgifter. Videre er det dannet lokale

aksjonsgrupper for å bevare brua, og alle gruppeledere i Sørums kommunestyre har 21. mars 2012 skrevet under en uttalelse mot å rive brua. Kommunestyret ber videre om at brua vedlikeholdes, slik at den fortsatt kan fungere som lokal gang- og sykkelvegbru.

Bakgrunnen for denne saken er at det innad i Statens vegvesen er oppstått en diskusjon om verneverdien av brua er så stor at den kan forsvare de store vedlikeholdsutgiftene som må settes inn i de nærmeste åra for at brua fortsatt skal kunne brukes som gang- og sykkelvegbru. Brua har i dag ingen viktig funksjon i gang-/sykkelvegnettet i området, men fungerer hovedsakelig som turveg. Det er gjort en vurdering av kostnadene ved nødvendige vedlikeholdstiltak for å beholde brua som åpen for alminnelig ferdsel. Disse beregningene viser utgifter på ca. 15 mill kr.

Disse høge vedlikeholdsutgiftene har medført en diskusjon innad i Statens vegvesen om brua har så stor bruksverdi og kulturhistorisk verdi at den kan forsvare så store vedlikeholdsutgifter i åra framover.

Litt om brua

Rånåsfoss bru er en av de første myke hengebruene i Norge fra 1927. Den er tegnet av Olaf Stang, som var en av samtidens sentrale bruingeniører, og han utviklet denne brutypen.

Denne brutypen ble benyttet for på en kostnads-effektiv måte å kunne bygge bruer med lange spenn i områder med lite trafikkgrunnlag. Typisk for disse bruene er at de har kun ett kjørefelt. Det finnes i dag få bruer av denne typen, og de fleste er ombygget. Rånåsfoss bru er en av få som er autentisk. Brua er også karakterisert som spesielt harmonisk utformet og et godt eksempel på denne brutypen.

Det var tidligere en tilsvarende bru av samme type i Akershus (Bingfoss bru) som ble revet i 1978. Bingfoss bru ble tillatt revet av Riksantikvaren under forutsetning av at Rånåsfoss bru ble bevart.

Rånåsfoss bru inngår i et kraftstasjonsmiljø av nasjonal verneverdi og inngår i NVEs landsverneplan som bevaringsverdig. Brua og kraftstasjonen tilhører samme tidsepoke og representerer samlet et meget godt bevart kulturmiljø fra en viktig periode i industrialiseringen av Norge.

Rånåsfoss bru ble valgt ut som et bevaringsverdig objekt (nr. 260) i Nasjonal verneplan og har nasjonal verdi (verneklasse 1). Brua ble i sin tid foreslått av vegkontoret i Akershus og fylkeskommunen.

Brua er ikke fredet, men hadde vært fredet dersom den hadde vært i statlig eie. Dette har sammenheng med at det kun er objekter i statlig eie som kan fredes etter paragraf 22a i kulturminneloven. I Sørums kommunens kulturminnevernplan er Rånåsfoss bru plassert i vernekategori 2. Det vil si av stor lokal/regional betydning, som bør sikres gjennom regulering til hensynssone for kulturmiljø i henhold til plan- og bygningslovens § 11-8. Kraftstasjonsmiljøet som brua inngår i er vurdert som verneverdig på nasjonalt nivå (verneklasse 1).

Brua var en del av Fv 253 fram til ny bru sto ferdig i 1989. Den har i dag ikke en sentral trafikal betydning, da den ikke lenger benyttes til kjøring, og mesteparten av gangtransporten benytter den nye brua. Brua har imidlertid betydning som del av turvegnett, og den benyttes også som snarveg.

Som ledd i gang- og sykkelstrategi har brua stor betydning. Den har også betydning som del av kultursti, som går fra Rånåsfoss langs Glomma til Hammeren og Bingen lenser.

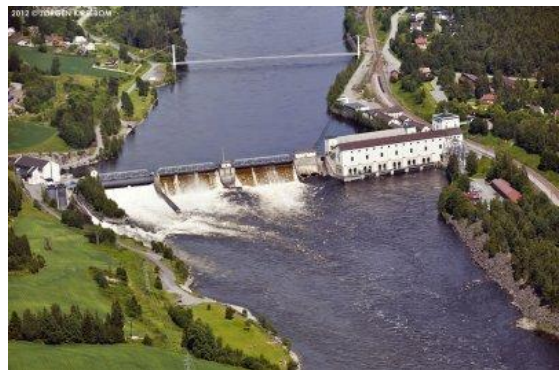
En tilstandsvurdering fra 2011 anslår rehabiliteringskostnadene til ca 9,2 mill pluss moms. På møte 22. mars ble det anslått at det totale beløpet vil være ca 15 mill. kr. (inkludert byggherrebetaling). Brua har behov for betongrehabilitering, maling av stålet samt utbedring av at kabler i rekkverket gnisser mot hverandre. Ved en evt riving av brua vil kostnadene anslagsvis beløpe seg til 2 mill. kr.

Vurderinger:

På et møte 22. mars i år hadde de ulike fagmiljøer i Statens vegvesen en gjennomgang av denne saken.

Det ble konkludert med følgende:

- Verneverdien av Rånåsfoss bru er stor da den er en av de første myke hengebruene som ble bygget i landet, samtidig som den er autentisk (ikke ombygget).
- Brua er en viktig del av det verneverdige kraftstasjonsmiljøet på Rånåsfoss.
- Riksantikvarens forutsetninger for riving av Bingfoss bru må tillegges betydelig vekt.
- En revisjon av "Nasjonal verneplan for vegger, bruer og vegrelaterte kulturminner" vil ikke endre Rånåsfoss bru sin verneverdige status.
- Statens vegvesen vil derfor etter en ren faglig vurdering fortsatt anbefale at Rånåsfoss bru blir en del av "Nasjonal verneplan", og at den vedlikeholdes slik at den kan holdes åpen for gang- og sykkeltrafikk.

Med utgangspunkt i disse konklusjonene vil derfor Statens vegvesen innarbeide nødvendige vedlikeholdsmidler til Rånåsfoss bru i sine forslag til Samferdselsplan for fylkesvegene i Akershus i åra framover.

MARKERING AV 8. MAI VED MINNESMERKENE I SØRUM

8. mai 2012 foresto Blaker og Sørum Historielag blomsternedleggelsen ved bygdas minnesmerker til minne om dem som ga sitt liv for vår frihet. Sørum kirke var første sted, og seremonien ble gjentatt ved Blaker kirke og Blaker Skanse.

Blomsteroppsatsen er dekorert med to bånd i rødt, hvitt og blått, og det står skrevet henholdsvis: "Hjemmestyrkene 1940 – 1945" og "D12 Område 1215", som representerer Sørums avdeling i Milorg, der Borger Hansen tjenestegjorde som ordonans.

Hvert sted satte Dag-Einar Hellerud ned blomsterdekorasjonene og ordnet båndene, og det ble gjort honnør og holdt ett minutt stillhet.

Kåre Petter Hansen, Dag-Einar Hellerud, Haakon Sandbraaten og Kåre Svarstad ved Blaker kirke. Foto: Dag Winding-Sørensen

Seremonien foregår i enkle og verdige former, etter ønske av Borger Hansen. Seremoniene annonseres ikke, men er hvert år åpne for de som ønsker å vise sin respekt.

Blaker og Sørum Historielag ble oppfordret av Borger Hansen om å videreføre bekransning av krigsminnesmerkene i Sørum etter hans bortgang, og det fondet han opprettet til bekostning av markeringen på Frigjøringsdagen 8. mai hvert år, beløper seg nå til kr. 50.000. Fondet forvaltes av historielaget.

Kåre Petter Hansen representerer donator, og vil sammen med Blaker og Sørum Historielags 8.mai-komité forstå bekransningen ved Sørum kirke, Blaker kirke og på Blaker Skanse. Komitéen ledes av Kåre Svarstad med Haakon Sandbraaten og Dag-Einar Hellerud som medlemmer. Markeringen gjelder Frigjøringsdagen 8. mai 1945.

Dag Winding-Sørensen

GAMMELDAGS SKOLE PÅ VØLNEBERG 21.-25.MAI

Som foregående år har det igjen vært gammeldags skole på Vølneberg, med ca 220 elever fra 7 skoler.

Elevene ved skoleinngangen. Foto fra Dag Winding-Sørensen

Det var en flott uke med strålende sol, tørt og fint. Ungene stortrivdes med Odd Roar Stenbys hest Tømtevár, som er en prakthoppe av en Dølahest. I vevstuene var opptil 10 damer fra vevringen i sving med alle barna, som møtte håndverk de fleste ikke var kjent med fra før, men som alle stortrivdes med. I skolestua var det sang og høytlesing, skjønnskrift med penn og blekk, og undervisning om gamle tradisjoner. De sang så fint at drengen (Dag Winding-Sørensen) som satt i kjøkkenet ble rent rørt. Jobben hans var å heise og fire flagget, skjære kålrot til elevene og gi alle tran av skje. Han skulle også ordne doene, rydde søppel, holde rent vann i vaskevannsfatene ved do, feie og sope og vaske pultene for blekksøl mellom hver økt. Og dette klarte han bra. Ellers tok elevene tran, og lærerne underviste på gammeldags vis...

Veving er populært. Foto fra Dag Winding-Sørensen

GJELDSKRISE OG KRISEHJELP

I vinter fikk historielaget en henvendelse fra Randi Wilberg på Yssi som ryddet opp i gammelt arkivmateriale etter bestefaren, Jul Wilberg (1883 - 1970). Han var gjeldsmeglingsmann i Sørumsund 1934 - 1940, og mye av arkivmateriale var dokumenter fra denne virksomheten.

Gjeldsmeglingsmannen hadde et offentlig verv, og Randi Wilberg ønsket at arkivet skulle bli behandlet på korrekt måte. Hun spurte derfor om

historielaget kunne overta arkivet og sørge for at det som hørte hjemme i et offentlig arkiv, ble overlatt til rette vedkommende.

Jeg har nå hentet en stor eske med dokumenter hos Randi Wilberg. Esken inneholdt mye materiale fra Jul Wilbergs virke som gjeldsmeglingsmann, men også litt av hvert annet, bl.a. fra Frogner bondelag. Materialet fra gjeldsmeglingsmannen inneholder mange personopplysninger som en må betrakte som konfidensielle, og de er ennå ikke så gamle at de kan frigjøres. Men hva som er konfidensielt her, kan være vanskelig å fastslå da gjeldsmeglingsmannens saksbehandling synes å ha vært nokså åpen.

Når en som søkte hjelp fikk innvilget søknaden sin, så fikk han ikke selv utbetalt pengene, men gjeldsmeglingsmannen skrev ut sjekker til de kreditorene som skulle få sine tilgodehavender dekket. På den måten ble det nok ofte en kjent sak at vedkommende hadde fått lån gjennom den offentlige gjeldsordningen.

I denne artikkelen tar jeg fram eksempler på søknader som belyser hvordan gjeldsordningen ble praktisert. Men av hensyn til personvernet nevner jeg ikke hvilke personer eller gårder opplysningene kommer fra.

Hva var en gjeldsmeglingsmann?

I SØRUM HERRED b. 1, 1942 finner en følgende om Gjeldsmegling: «Midlertidig lov om gjeldsordning for jordbrukere m.v. av 29. juni 1934 bestemmer at herredsretten skal oppnevne gjeldsmeglingsmann for kommunen når det antas å være bruk for ham, eller når noen søker bistand av meglingsmann. Meglingsmannen skal også bistå skyldnere som søker frivillig ordning med søknad om lån i lånekassa for

jordbrukere. I Sørumsund har det vært forholdsvis lite behov for gjeldsmegling.»

Arkivet fra Jul Wilberg bekrefter inntrykket av at behovet for gjeldsmegling har vært forholdsvis lite. Men meglingsmannen representerte samtidig Statens lånekasse for jordbrukere, som gav rimelige pantelån der det var et godt begrunnet behov, og meglingsmannen i Sørumsund behandlet mange lånesøknader som ikke medførte gjeldsmegling.

Det går ikke fram av materialet hvor lenge Jul Wilberg var gjeldsmeglingsmann i Sørumsund, men arkivet avsluttes med et par rundskriv til meglingsmennene fra 1940. Disse rundskrivene gjaldt lån til gjenoppbygging av krigsskadete jordbruks-eiendommer og ekstraordinære tiltak for å skaffe kunstgjødsel og såfrø på kredittvilkår.

Det er sparsomt med statistikk i materialet, men det finnes en oversikt for budsjettåret 1935/36, altså det andre året ordningen virket. Oversikten viser at det for hele Akershus kom inn 248 søknader om gjeldsordning. Av disse ble 88 innvilget. I Blaker var det mottatt én søknad, og den ble avslått. I Sørumsund var det 11 søknader om gjeldsordning, men bare to ble innvilget. Men meglingsmannen behandlet også ordinære lånesøknader som ikke medførte gjeldsordning, og hvor mange lånesøknader som var mottatt, gis det ikke opplysning om. I arkivmateriale er antall lånesøknader betydelig høyere enn antall søknader om gjeldsordning.

Både skyldneren og kreditoren ble vurdert

Lånesøknad fra H.M. 24.04.1936. Begrunnelse for søknaden: H.M. overtok eiendommen etter sin far i 1925. Kjøpesummen var da kr. 50.000 + kr. 10.000 for avling, besetning, redskap og løsøre. Ved eiendoms-overdragelsen hadde H.M. utstedt en pantobligasjon til sin søsters mann O.K. på kr. 8000. Dette var nok å anse som en del av søsterens arv. Denne obligasjonen var nå forfalt, og svogeren krevde at den ble innløst. For å kunne innløse pantobligasjonen, søkte H.M. om konverteringslån i Lånekassen for jordbrukere.

Etter samråd med meglingsmannen ble eiendommens forrentningsverdi i 1936 satt til kr. 38.000 + kr. 12.000 på besetning og driftsmidler, til sammen kr. 50.000. Forrentningsverdien ble altså anslått til et beløp som var kr. 10.000 lavere enn den summen H.M. betalte da han kjøpte eiendommen 10 år tidligere. Pantegjelden på eiendommen med prioritet foran O.K.s obligasjon

var på kr. 22.997, så H.M. kunne tilby god sikkerhet for lånet. H. M. skriver imidlertid at «pengene er vanskelig å få lånt, og å selge noe av besetningen er lite lønnsomt og vil helst unngås».

I første omgang ble ikke søknaden behandlet av Lånekassen, da de ikke var fornøyd med at det bare var lånesøkerens situasjon det ble gjort rede for. Lånekassen ville også ha opplysninger om han som skulle motta pengene, og hva han skulle bruke pengene til.

I et svarbrev til gjeldsmeglingsmannen fra lånekassen står det: *En har mottatt ligningsattest fra lånsøkerens svoger O.K. som viser at han er lignet etter en formue og inntekt av henholdsvis kr. 12. 000,- og kr. 1.450,-. Lånekassen pleier i almindelighet ikke å gi lån til nære familiemedlemmer idet man mener disse er nærmere til å hjelpe i et knipetak enn staten. Lånekassen gjør dog undtagelse fra denne hovedregel hvis det foreligger særlige omstendigheter som gjør det absolutt påkrevet at vedkommende kreditor blir helt eller delvis utløst, som f.eks. at han har bruk for pengene for å hindre pågang fra egne kreditorer eller til å leve av for ikke å falle det offentlige til byrde. Da O.K. ser ut til å være forholdsvis velstående, må man få nærmere opplysninger om hvad han skal bruke pengene til.*

De særlige grunnene for å yte konverteringslån til å utløse pantobligasjonen til O.K. må ha vært til stede, for den 28. august 1936 vedtok lånekassen å gi et lån på kr. 6.000 . I vedtaket står det at *Lånesøkerens samlede gjeld etter ordningen må ikke overstige kr. 31.078,87*. Meglingsmannen fikk beskjed om å utstede en sjekk direkte til O.K. Videre ble han pålagt å sørge for at de resterende kr. 2.000 som O.K. hadde til gode, ble sikret med tinglyst pant i H.M.s eiendom. Meglingsmannen ble dessuten pålagt å se til at neste termin til Jorddyrkningsfondet som forfaller i desember, blir betalt. *Likewise måtte han påse at gårdsskatter m.v. for 1936 – 37 blir betalt*. Så gjeldsmeglingsmannens oppgaver i forbindelse med utbetaling av pengene var betydelige. Det ordnet seg altså i dette tilfellet, men når søsteren og svogeren fikk hele obligasjonen sin innfridd, vet vi ikke noe om.

Lån til vedlikehold av fjøs

Her følger et eksempel fra en stor gard der eieren, O.L. hadde fått problemer. Garden hadde han overtatt fra foreldrene i 1925, og kjøpesummen var da kr. 90.000, fordelt med kr. 60.000 på eiendommen og kr. 30.000 for besetning, avling, redskap og løsøre.

I 1935 søkte eieren om gjeldsordning og lån til reparasjon av hus. Søknaden om gjeldsakkord ble avvist, da man vurderte at eiendommen kunne forrente kr. 60.000, og gjelden «bare» beløp seg til kr. 50.000. Men O.L. slo seg ikke til ro med dette avslaget. Han hadde store problemer med å dekke de lånterminene som var forfalt, og fjøset måtte repareres.

I en erklæring fra fylkesagronom K. Meisingset datert 23. april 1936 står det at han har besiktiget fjøset på gården. *Gulvet i fjøset som består av tre er helt råttent, så jeg finner det uforsvarlig lengere å ha stående dyr på fjøset uten at nytt gulv blir innlagt. I gulvet ved den østre vegg er der store huller så man f.t. ikke kan ha dyr stående der. Himlingen i fjøset holder også på å falle ned, så det må legges inn nytt loft. Da fjøset er oppført av mursten på undermur av gråsten og ellers er godt, vil jeg anbefale at gulv og loft i fjøset støpes av armert betong. Etter middelpriis pr. m2 vil omkostningene ved støpning av gulv og loft i fjøset, samt kulling og støpning av bunden i gjødselkjelleren beløpe sig til ca kr. 4.500.*

Det går fram av søknadsskjemaet at besetningen i dette dårlige fjøset var 16 kuer og 11 ungdyr. Garden hadde også 4 hester og 22 griser, men de holdt nok ikke til i fjøset.

Etter flere møter, mange brev og bistand fra advokat ble søknaden innvilget i mars 1937. O.L. fikk nå et lån på kr. 8.000. Av dette skulle kr. 2.800 gå til å dekke forfalte terminer i Sørums sparebank og Hypotekbanken, kr. 150 skulle gjeldsmeglingsmannen ha for dekning av utgifter han hadde hatt med saken, og kr. 181 skulle gå til advokatsalær. Resten, kr. 4.869 var bevilget til reparasjoner.

Gjeldsmeglingsmannen ble bemyndiget til å trekke检ker på Fellesbanken til et beløp av k.r 4. 869 til reparasjoner. Det følger med en liste over 14 personer som det skulle utstedes sjekker til (lokale håndverkere og kjøpmenn). Sjekkenes størrelse varierer fra kr. 20,- til kr. 787,80.

I brevet til gjeldsmeglingsmannen står det bl.a. *Man tør be Dem innsende oppgjør, attestert av låntageren, for anvendelsen av den del av lånet som skal gå til reparasjoner. Første rentetermin av lånet forfaller til betaling 6. sept. 1940 med kr. 120,-.*

Lånet var altså rente- og avdragsfritt i 3 ½ år.

Søkernes eiendeler ble grundig vurdert

En søker fra en middels stor gård ba i 1938 om hjelp til å utløse et krav fra tidligere eiers arvinger.

Søkeren skriver: *Arvingene fordrer sine penger, kunne det la sig gjøre å utløse det hele beløp, kr. 10.000 ville jeg gjerne det, sikkerhet finnes av den grunn at hypotekgjelden er liten og meget gammel.*

Han fikk innvilget et konverteringslån på kr. 3.900 til delvis utløsning av kravet til arvingene. Men det står i tildelingsbrevet fra lånekassen at *Disse (arvingene) må la resten stå med prioritet etter lånekassens lån.*

I svarbrevet står det videre at konverteringslånet også må ha pant i driftsmidlene på eiendommen.

De driftsmidlene og besetningen lånekassen skulle ha pant i var: 2 hester, 6 kuer, 1 ungdyr og 2 griser samt slåmaskin, hesterive, sleperive, såmaskin, hakkelsmaskin, stivvogn, 2 høivogner, varevogn, 2 gjødselkjerrer, 2 langsleder, geitdoning, sluffeslede, 3 harver, plog, ¼ potetopptager, 1/3 hestehakke, kjøkkenvogn, fjerkjerre, småslede og 3 aksjer i Sørums Meieri.

I en annen søknad ligger det ved et brev fra Sørums sparebank der det står at banken har tinglyst utlegg i følgende løssøre: 12 voksne kuer, 2 hester, 1 selvbinder, 3 okser, 4 kvier, 3 griser, 2 purker, 2 høyvogner, 2 stivvogner, 1 kjerre, 1 fjærvogn, 2 ploger, 1 ringtrommel, 1 sleperive, 1 trille, 3 langsleder, 3 drag, 2 gjødselbrigger, 3 gjødselsluffer og 2 gjetdoninger.

Noen ganger dreide det seg om forholdsvis beskjedne beløp. En søknad fra 1935 viser at søkeren hadde en pantegjeld til Boligbanken på kr. 3.865,89. Han fikk innvilget et lån på kr. 600,- som skulle anvendes til å kjøpe to kuer. Men mannen hadde kreditorer som sto på sine krav, og i et nytt brev fra Lånekassen åtte måneder seinere har lånekassen godkjent *at kr. 304,14 brukes til å dekke Arteidmoens Treskelags pantefordring, resten av lånet, kr. 295,86 anvendes til kjøp av 1 ku.*

Men saken slutter ikke der. Ett år seinere, i september 1937 skriver lånekassen at de kr. 295,86 som var bevilget til å kjøpe ku kan gå til å kjøpe driftsmidler.

Om lånesøkeren fikk kjøpt seg noen kuer, finner en ikke opplysninger om i saksmappen.

Mange plikter for gjeldsmeglingsmannen

De fleste søknadene viser en omfattende korrespondanse mellom gjeldsmeglingsmannen og Lånekassen, og at han har hatt mye arbeid med å gjennomgå søknadene før de ble sendt videre. Alle skriv som gjelder søknadene er lagt inn i søkeres saksmapper, og utenpå mappene er innholdet registrert med dato for mottagelsen. Det kunne ta mange måneder fra en søknad ble registrert mottatt, og til gjeldsmeglingsmannen hadde fått all den dokumentasjonen han trengte, og det kunne bli mange skriv. En av søknadene jeg har sett på har 30 vedlegg.

Men det var ikke bare i forbindelse med behandling av søknader og utbetaling av lån meglingsmannen hadde plikter. Jeg siterer et brev fra lånekassen:

Ad søknad nr. 142 – G F

Man har bragt i erfaring at eieren har solgt eller akter å selge sin eiendom til utenforstående. Man skal be Dem undersøke forholdet og gi Lånekassen underretning.

Videre tør man be Dem være særlig opmerksom på denne eiendom og søke å holde Dem à jour med eierens disposisjoner fremover.

Man forutsetter at De straks gir Lånekassen underretning også om andre eiendommer som er belånt her, hvis de selges til utenforstående, eller hvis eierens disposisjoner er til skade for Lånekassens sikkerhet.

Gjeldsmeglingsmannen må ha hatt et meget viktig verv. Om han fikk betalt for det, vet jeg ikke. Men de som på lokalplanet utførte oppgaver for kommunen eller statlige organer på den tida, fikk generelt lite igjen for innsatsen. De fleste av dem utførte oppgavene meget samvittighetsfullt, og arkivet viser at Jul Wilberg har lagt ned mye arbeid i ombudet som gjeldsmeglingsmann.

Asbjørn Langeland

REISEINTRYKK FRA ROMERIKE FOR 200 ÅR SIDEN

Den viktigste ferdselsvegen mellom sør og nord i landet har alltid gått gjennom Romerike. Mange av dem som har reist gjennom bygdene våre, har skrevet om det de opplevde, og noen av dem har også fortalt om inntrykk fra Frogner og omegn.

En av dem som reiste gjennom Frogner for over to hundre år siden, var engelskmannen Thomas Robert Malthus. Han var egentlig prest, men er mest kjent for sine utredninger om befolkningsveksten i verden, og hvordan tilgangen på mat ville bli for en stadig økende befolkning.

I sin samtid var han også ansett som en ekspert på skandinaviske forhold. Thomas Malthus' Reisedagbok fra Norge 1799 ble utgitt i norsk oversettelse i 1968, og i den kan en også finne noe fra distriktet vårt.

Lørdag 6. juli 1799 startet Thomas Malthus på sin reise fra Christiania til Trondheim. Ferden gikk via skysstasjonene på Romsås i Groruddalen, Skrimstad i Skedsmo til Mo i Frogner. Han skriver at reisen gikk mellom høye grønnkledde åser og gjennom fruktbare daler, vesentlig med beitemark. Fra Skedsmo forteller han: «*Krysset en fin fruktbar dal hvor det rant en liten elv - jorden tilsynelatende fruktbar og veldyrket-bondegårder og småhus hyppige. En del av veien meget bakket. Åsene dekket av furu blandet med andre trær. Innhengninger med gjerder av tre, temmelig store. Trær og busker mellom gressmarkene - noen gode teiger med bygg og havre.*».

Fra Skedsmo til Mo

Malthus skriver i dagboka at veien her var bedre. Han beskriver et fruktbart bølgende terreng – trær og buskas vekslende med gressmark, og at de passerte en ny elv. Veggen fra Skedsmo til Mo gikk tidligere over Leirsund, men i 1785 ble den første brua over Leira i Frogner bygd, og det er sannsynlig at Malthus kom over den. «*På Mo spiste vi noen egg til det brød og smør vi hadde tatt med oss – fant at det var en utmerket idé å legge opp et lite lager av proviant. På Mo så vi en mann male salt på en håndkvern – en flat stein som beveget seg horisontalt – han sa han kunne male omkring to mål i timen, men det så ut til å være et slitsomt arbeide. Alle kvinner og gutter, og de*

fleste menn, gikk uten strømper – kvinnene bare i sine serker – et lite tørkle om halsen og tilsynelatende bare et skjørt. På hodet hadde de enten en liten kulørt lue eller et tørkle bundet stramt om hodet, eller en stor halmkyse, svært fremspringende foran.»

Nordover fra Mo

Etter hvilepausen på Mo fortsatte turen til Dragvold (Ullensaker) og videre til Råholt der første reisedag sluttet. På strekningen Mo – Dragvold passerte han gårdene Gran, Bjerke og Fløgstad før han kom inn i Ullensaker. Om turen nordover fra Mo skriver Malthus: «*God vei og mindre bakket. Litt skogsmark, mest ung gran.*» Han skriver at de passerte mange jordstykker hvor granen var blitt hugget og brent. «*Noen var tilsådd med rug, andre hadde tålig godt gress, og atter andre var gått tilbake til gran. Jeg fikk vite at det var vanlig å hugge granen på dette vis og la stubbene bli stående en eller to fot over marken, brenne alle grener der de lå på marken og deretter så rug i asken uten å pløye. Bare én avling kan høstes på denne måten. Seinere ble buskapen sluppet til, og jorden vokser enten til med gress eller den går tilbake til gran – alt etter dens beskaffenhet.*»

Denne beskrivelsen av bråtedyrking er interessant. Dyrkingsmåten er jo godt kjent fra Finnskogene, og i fortellinger om finneinnvandringen på 16-1700-tallet, blir rugdyrking i aske etter brent skog fremstilt som noe særpreget for finnene som innvandret til skogsområdene langs svenskegrensen og på Østlandet. Men Malthus forteller i sin reisedagbok at slik bråtedyrking var vanlig både i Sørums og Ullensaker, og altså ikke noe som bare de innvandrede finnene drev med. Dette bekreftes av de mange stedene som heter Bråten, eller som har *bråten* som siste ledd i navnet.

Negativ opplevelse av skysstasjonene

En annen fortelling fra en reise gjennom Romerike for 200 år siden finner en i Camilla Colletts reisedagbok fra 1817. Camilla Collett, som var Henrik Wergelands søster, skrev følgende: «*Skysskiftene var mange. Før man kom til Eidsvold, måtte man stoppe ved Grorud, Skrimstad, Mo og Trøgstad for at hestene skulle få hvile, eller for at man kunne få byttet hester. Disse stasjonene var dårlig utstyrt, enkelte var rene buler, med fulle skysskarer som sjenerte de reisende med kortspill, roping og skriking. Maten som ble tilbudt, var ikke den beste. For det meste besto den av vassgraut og sur*

valle. Bare simpelt brennevin, finkel, var det nok av. Som oftest var det ikke toalett, og man var henvist til å gjøre sitt fornødne i fjøset.»

Det er påfallende stor forskjell mellom det Camilla Collett beretter fra reisen og det Malthus skriver. Malthus stiller seg både positiv og nysgjerrig til det han ser, mens Camilla Collett forteller om den negative siden av reisen. Om forholdene var blitt verre på de knapt tjue åra det er mellom disse to skildringene, er ikke godt å si. Kanskje ble besøket på skysstasjonene opplevet verre av en kvinne enn av en mann? Men det kan nok også tenkes at engelske Malthus var mer opptatt av det generelle folkelivet han møtte. For ham var nok det viktigste å formidle det inntrykket han fikk av folks levevis i Norge.

Så kom toget I 1854 ble det åpnet jernbane mellom Christiania og Eidsvoll, og utlendinger som skulle reise gjennom denne delen av landet, kunne ta toget. I ei bok som på norsk har fått tittelen Med hest og karjol, kan en lese om hvordan det var å reise med toget. Boka ble skrevet av en amerikaner som het J. Ross Browne, og beskriver en reise han foretok til Norge og Island i 1861. Her følger litt av Brownes beretning fra jernbanen: «*Jernbanen fra Christiania til Eidsvold er den eneste som hittil er satt i drift i Norge. Det var et temmelig tungt løft i betraktning av det kupert terreng og folkets begrensede ressurser, men den ble omsider fullført og ansees nu som et viktig trekk i norsk sivilisasjon. ... Som alt annet i Norge, er vognene på Eidsvoldsbanen mer bondslige enn bymessige å se til. De er uhyre enkelt konstruert, og innredet på landsens manér. Hva banen angår, er den muligens meget god sammenlignet med et tråkk over Sierra Nevada-fjellene, men det er rent ut sagt gyselig å befære den med dampkraft. Tre timer er rutetiden for førti miles (64 km). Hvis jeg husker riktig, tøyde vi den til fire på grunn av nødvendige stopp underveis. Skakingen og skumpingen er nok til å forårsake brudd på ryggraden, og hele tiden hadde jeg en vag følelse av at lokomotivet snart ville hoppe av skinnene og bli smadret mot en av de fryktelige granittblokker som sto og truet oss på begge sider, mens vi slet oss fram fra stasjon til stasjon.*»

Sånn fortalte altså en utlending om sine opplevelser som passasjer på toget gjennom Romerike for 150 år siden. Enten man reiste med hesteskyss eller brukte toget, så er det tydelig at de langveisfarende, hadde litt av hvert å fortelle når de kom hjem. **Asbjørn L.**

MER OM "NYE" SØRUM KOMMUNE 50 ÅR

I den tredje artikkelen om kommunesammenslåingen vises Schei-komiteens 1960-beskrivelser av Sørum og Blaker kommuner.

De økonomiske forhold i kommunene:

	SØRUM	BLAKER
Antatt formue 1958/59	46.335.000	19.790.000
Antatt inntekt 1958/59	18.148.000	7.972.000
Utlignet skatt 1958/59	2.512.000	1.079.000
Folketall 1958	4.076	2.301
Kommunens størrelse	108 km ²	101 km ²
Beskatning	16% III	16% II
Skatt pr. innbygger 1958/59	616	469

SØRUM har vært egen kommune siden 1838.

Kommunen danner eget prestegjeld og lensmannsdistrikt, og har distriktslege sammen med Ullensaker. Den grenser mot Gjerdrum og Sørum i vest, mot Ullensaker og Nes i nord, mot Blaker i øst, og mot Fet og Skedsmo i syd. Bortsett fra området ved Sørumsand, ligger kommunen på vestsiden av Glomma. Det er broer over Glomma både ved Sørumsand og Rånåsfoss.

Dyrket areal: Ca 42.000 dekar. Storparten av gårdene, i alt 165, er på over 100 dekar dyrket jord. Det produktive skogareal er på 55.000 dekar, hvorav innenbygds enkeltpersoner eier det alt vesentlige. Den årlige tilvekst er beregnet til ca 19.000 m³.

Næringsliv: Vesentlig jord- og skogbruk med binæringer. Tilløp til ny industri ved Lindeberg stasjon, et boktrykkeri i Frogner, og en mindre gitarfabrikk. I Midtbygda driver Sørum meieri handelsmølle, og der er en konfeksjonsfabrikk. Tyngden i bygdas industri ligger på Sørumsand med Sørumsand Verksted, Sørumsand Trevarefabrikk, Sørumsand Cementstøperi, som beskjeftiger ca 230 mann. Sørumsand er handelssentrum med mange handlende av forskjellig slag, håndverksutsalg, samt filial av Bergens Privatbank.

Skatteinntekter: Ca 25% fra jord- og skogbruk, ca 25% fra lønnstakere i virksomheter innen kommunen, henimot 40% fra lønnstakere i arbeid utenbygds, og resten fra selvstendig næringsdrivende (utenom jordbruket), pensjonister m.v.

Kommunikasjon: Riksveg 8 øst- og sydovertil Blaker-Aurskog og Hølandsbygdene, vestover over Frogner til riksveg 50 og Oslo. Gjennom Sørumsand riksveg 44 til Fetsund, og riksveg 3 til Lillestrøm-Oslo. Hovedbanen gjennom østre del av kommunen, og Kongsvingerbanen gjennom Sørumsand-området. En rekke bygde- og fylkesveger binder grendene godt til hovedårene. Avstand fra Oslo ca 30 km.

Bosetting: Tetttest i Sørumsand-området (ca 1200) og ved Lørenfallet. Reguleringsplaner er utarbeidet for Sørumsand, og flere tomtefelt med ca 65 tomter er opparbeidet med vann og offentlig kloakk, og de fleste er allerede bebygget. Bygningsloven gjelder i hele kommunen.

Kommunens administrasjon: Samlet på Nordli, i tilstrekkelig stort hus. Ansatte: Kontorsjef, formannskapssekretær, kommunekasserer med bokholder, ligningssjef

med fullmektig, sosialsjef (ikke full stilling) og 3 assistenter. Teknisk etat: kommuneingeniør med teknisk assistent. En herredsaagronom.

Skoler: Folkeskole i 4 kretser, hvorav 2 syvdelte (Sørum og Sørumsand), 1 seksdelt (Frogner) og 1 firedelt. Ny, obligatorisk framhaldsskole. Høgre utdanning ved Den interkommunale høgre almenskole i Lillestrøm, hvor kommunen er medeier.

Trygder og helsetjenester: Tuberkulosestrygd og uførhetstrygd. Kommunen yter tillegg til alderstrygd. Nytt pleiehjem med 28 plasser.

Vannverk og elektrisitet: Flere vannverk organisert som private andelslag med kommunal støtte. 2 private fordelingsverk som kjøper kraft fra fylkets verk.

BLAKER dannet kommune sammen med Aurskog til 1919. Fremdeles utgjør de to kommuner ett prestegjeld, ett lensmannsdistrikt og ett legedistrikt. Kommunen ligger i sin helhet på østsiden av Glomma, og i vest grenser den mot Fet og Sørum, mot Nes i nord, mot Aurskog i øst, og mot Fet i syd.

Dyrket areal: Ca 20.000 dekar. Av herredets ca 200 gårdsbruk er ca 80 på over 100 dekar dyrket jord. Det produktive skogareal er på ca 65.000 dekar, hvorav ca 35.000 i innenbygds eie, 28.000 dekar i utenbygds eie, og 1.600 dekar i kommunens eie.

Næringsliv: Vesentlig jord- og skogbruk med binæringer. Ingen nevneverdig industri, bare 3

småbedrifter med til sammen ca 20 arbeidere og noen få håndverkere. Fylkets elektrisitetsverks kraftstasjon gir beskjefligelse for mange. 400 har for tiden sitt arbeid utenbygds, en god del ved bedrifter på Sørumsand.

Skatt: Ca 25% fra jord- og skogbruk, ca 40% fra industri (vesentlig utenbygds), håndverk og transport, ca 25% fra offentlig virksomhet, handel og kontor, og resten (ca 10%) fra andre yrker og inntekts-forhold (herunder pensjonister o. l.)

Kommunikasjon: Riksvei 8 og riksveg 46 gir sammen med bygde- og fylkesveger og den gjennomgående Kongsvingerbane godt samband internt og utad. Også Urskog-Hølandsbanen går gjennom bygda. Avstand fra Oslo ca 40 km.

Bosetting: Vesentlig i nordre halvdel av kommunen. Ca 200 ved Rånåsfoss, og en del i bebyggelsen ved Blaker stasjon, og ved Sørumsand. Gjort byggeklart et større tomtefelt ved Sørumsand. Bygningsloven gjelder i hele kommunen.

Kommunens administrasjon: Samlet i eget forholdsvis bra hus. Ansatte: Kontorsjef, som også er formannskapssekretær og folkeregisterfører, samt har forretningsførsel for trygdekassen og elektrisitetsverket. Kommunekasserer med skrankekasserer og 2 assistenter, ligningssjef med 1 assistent. Ingen teknisk etat, kun en midlertidig ansatt mann for regulerings-saker og byggekontroll.

Skoler: Folkeskole i 1 syvdelt, 1 firedelt og 1 tredelt krets. 1-årig obligatorisk framhaldsskole. Planer for 9-årig skole. Barn fra Sørumsand-området går på skole ved Blaker stasjon.

Trygder og helsetjenester: Uførhetstrygd og morstrygd. Ingen tillegg til alderstrygd. Ett eldre, mindre hensiktsmessig pleiehjem, men en del midler er avsatt til nytt pleiehjem.

Vannverk og elektrisitet: Privat andelslag med betydelig kommunal støtte. Ytterligere utbygging forestår. Fra fylkets verk (Rånåsfoss) som ligger i kommunen.

Lillian Mobæk

REVEN "NÅ ER DET GJORT"

Blaker Samfunnshus ble innviet i 1955, og mange revyer med snert har med stor suksess blitt oppført der gjennom årene. Øivind Schea og Kjell Mobæk var i mange år drivkrefter i revyarbeidet, sammen med Blaker Ungdomslags skuespillerstab. Våren 1962 ble revyen "Nå er det gjort" satt opp, og med fengende musikk og gode tekster ble den meget godt mottatt av et tallrikt publikum.

Det var 17 nummer i revyen, og spesielt i toppnummeret "Bryllupp" var det klar adresse til kommunesammenslåingen.

Prisen for revy-programmet var kr. 0,25.

"BRYLLUPP"

Kjellaug Kurland som bruden Blaker, **Øivind Schea** var brudgommen Sørnum, og **Roar Paulsen** presten.

PRESTEN FORETTER

Det er ikke alltid bare lett, å vise til at ledelsen har vett.
For hvordan skal det nå med Blaker gå, gå, gå,
ja, hvem i ekteskapet her skal få, få, få,
Nei, jeg kan ikke se no'n brudeseng,
hvis den ikke er gjemt i et basseng?
For uten skikkelig vei og nesten uten bru,
betviles tanken på en lykkelig fru, fru, fru.
Men du mener vel alvor Sørnum,
du mener vel alvor med ditt frieri?
Ja, det er for sent å angre, så nå må det bare hangle.

VIELSEN

Presten: Ja, da skal vi si at dette her er bra da?

Brudeparet: Ja, da.
Presten: Ja, da skal de to være kone, mann
Si meg, er'e slik at du er langt på vei, da?

Brudeparet: Nei da.
Presten: Nei, for da kunne barnet hete Sørumsand. Og så vil jeg få spørre bruden, har du medgift, eller er du ganske blakk? Kan jeg regne med at Amundsen går god da?

Brudeparet: Jo da
Presten: Og du har Nordsjø maling, strøk og lakk. Og du har Torp, og du har Nyhus. Begge gutter som ga farge og kulør. Er'e slik at dere vil hverandre ha da?

Brudeparet: Ja, da.
Presten: Gratulerer, vi få ta det med humør.

HVETEBRØSDAGER

Sørnum og Blaker, mann og kone, kommer inn til tonene av Mendelsohns bryllupsmarsj...

Synger: Nå er det gjort, nå er det gjort,
nå er vi spleisa, og Sørnum ble stort.
Sørnum: Det var nå et arti' brøllopp da. Itte ville du ha mæg, og itte ville je ha dæg. Det var bare Scheikomite'n som ville. Men je får tru je sliter dæg med helsa...
Blaker: Vi får se litt på det, hekken som sær slite mest. Det nytter itte å by mæg striserk og havrelefser, så mye du veit det...
Sørnum: Ta det rolig da kjerring, vi kan itte begynne å krangle i hveitebrøs-dagene, søns je...
Blaker: Je kom itte naken og fattig inn i detta ekteskapet. Skau har je, og penger på kistebånn.
Sørnum: Det gikk itte så få tusen tell selskapet du hølt i Samfunnshuset.
Blaker: Enn du da, med ungarlaget dett på Nordli?
Sørnum: Hysj, kjerring. Nå skær du få høre ei vise je har dikta tel deg:
(Sju vakre jenter i en ring)
Ungkar det har je vøri støtt,
gift blei je først da je blei nødt,
og om det smakar surt hell søtt
det vil nå tia vise.

Rundt om i landet dro på tokt
en komité med Schei og Vogt,
mette og gla, med tørsten slokt
kunne dom livet prise.

Blaker og Sørums si' om si',
ingen ta parta ville fri,
med dom fekk hjølp a'n Trygve Lie
og mange andre vise.

Cappelen bau je mat og skjenk
sette'n på Nordlis beste benk,
vridde og vrei, men enda tenk,
ble det jo ektevi'lse...

Blaker: Ja, ja, ja, du kan få sagt det, mann min, men itte trur jeg at du er så uskyldig som du later tell. Jeg kjenner dikk mannfølka. Noe vil di gjenne ha tå oss, men gifting det kan di nok være føruten. Du ville ha en lekker beta tå mæg nere ved Sørumsand, noe ta det fineste je har.

Sørums: Enn du da? Vær itte for blyg tell å telstå at du kasta sultne auer etter heile betan min øst for elva, med Sørumsand og heile greia...

Blaker: Pøhh... Nå er vi spleisa i hop, så det er lita hjølp i å prate mer om det.

Sørums: Nei, nei, je ville bare...

Blaker: Hør etter så ske du få ei vise je har laga om brøllopet vårt:

(melodi Cirkuspolka)

Je veit det nok, je veit det nok,
hen skapet vårt ska' stå, skapet vårt ska' stå,
skapet vårt ska' stå...

Og du får prøv' å lære først som sist
at je vil rå, je vil rå, je vil rå, visst så vil je rå...

Sørums: (avbryter) Nei, så fordondre mæg, sier Stomperu'n. Du har å lite på mann' din, og "være ham underdanig", som det står i ritualet. Her i Sørums har det vøri reinspeka mannfølk-regimente. Han Alfred regjerte herrestyret som en streng skolemester, og det gikk bra, jammen gjorde det så.

Blaker: Han Josef vår har fått makta nå. Huss på det du far...

Sørums: En tøm si at utviklinga har vørti no' rar her i Sørums. Nå får vi en Josef tell å styre oss etter at det er blitt reint avlegs lengre øst i væla.

Blaker: Han Josef vår er så bra kar som noen, og det er et par tell med samme navnet i Kongo regjeringa au, så vi er itte aleine..

Sørums: Du er mirakulaus tell å snu på praten så det passer deg, kjerring. Jeg får gjøra som mannfolk flest, hølle kjeft... Men det var nå arti' å være gift lell da...

(Marsjerer ut til Mendelsohns...)

**Nå er det gjort, nå er det gjort,
nå er vi spleisa, og Sørums blei stort...**

Stor takk til Øivind Schea som har bidratt med bilder, og mye nyttig og artig informasjon!

Lillian Mobæk

NOEN ENKELTSAKER FRA DET FØRSTE KOMMUNESTYRET

Aage V. Kleven har gjort et stort arbeid med å gå gjennom kommunens arkiver helt fra 1962 og fram til i dag, og han har laget en grundig oversikt over ordførere, kommunestyre, og de viktigste sakene i deres perioder. Mer om denne kommunehistorien kommer i neste nummer av Sørums-Speilet.

Josef Amundsen fra Arbeiderpartiet var ordfører i det første kommunestyret i "nye" Sørums kommune. Alle representanter var valgt for 2 år; perioden 1962-63. Valget og representantene er tidligere omtalt i Sørums-Speilet nr. 2/2012.

Her nevnes noen enkeltsaker fra denne tiden:

- ✚ Det samlede budsjett for 1962 var på vel 3,7 mill. kroner. Det ble blant annet bevilget kr. 900.000 til «Ny skole Frogner», og det ble fattet vedtak om at «Eiendomsskatt ilignes ikke».
- ✚ Kommunestyret var ikke fornøyd med den foreslåtte traséen for vegen, som skulle kompensere for nedleggingen av Urskog-Hølandsbanen. Det ble vedtatt en ny veg fra riksveg 8 (riksveg 171 i dag) på strekningen Skugstad-Huseby over Sundfossen i Glomma til vegkrysset ved Val. Det ble også fattet vedtak om ny veg fra riksveg 44 (riksveg 172 i dag) på strekningen Lystad-Sennerud sør for Sørumsand til Orderud på riksveg 8. Kommunestyret vedtok å bære den del av utgiftene fylket ikke ville påta seg.
- ✚ Planlagt byggefelt ved Lindeberg vedtatt.
- ✚ Kommunen kjøper eiendommen Jentoft av Johan Holter. Det er på denne eiendommen dagens rådhus ble bygget, og innviet i 1974.
- ✚ Vedtar bygging av ungdomsskole på Sørumsand.

Bingsfoss ungdomsskole

GLIMT FRA GAMLE DAGER

Clipp fra Indre Akershus Blad i 1960

OM HUNDESKATT

Sørum tjener 4000 kr. på menneskets trofaste venn. Hundeskatten gir en pen liten ekstraskilling i kommunekassen.

Hunden er som kjent menneskets beste venn, men helt gratis får en ikke ha denne vennen. En skal nemlig betale skatt for sin firbente ledsager. Og hvorfor ikke, når alt annet er skattlagt, så er det vel rimelig med en avgift på hundevennskapet også.

Tidligere var det lensmannen som stelte med hundeskatten, men etter de nye reglene er det nå underlagt herredskassen. Litt penger blir det også av det. Sørum kommune regner med å få inn 4000 kr. på hundeskatten i år. Kontorsjef Lindbäck opplyser at kommunen har sitt hundemantall i orden, så de som har en firbent venn kan nok regne med å få et krav på 50 kr. fra kommunen. Betaler en ikke med en gang, får en kravet som en giroblankett, og kan betale over denne. Det skulle jo være like greit.

Sørum kommune ansatte i sin tid egen hundemantallsfører. Det var feieren som fikk denne jobben, og Sørum er visstnok en av de få kommuner som har gått til dette skritt. Kontorsjef Lindbäck opplyser at etter mantallet så skulle det nå være noe sånt som en 130 bikkjer i kommunen. Helt nøyaktig er vel ikke tallet, mener kontorsjefen, men det skulle ikke være mye som skiller. Kontorsjefen sier for øvrig at de fleste passer på å betale hundeskatten. Enkelte kan det nok være som har noen små kjæledegger, som de mener det ikke bør være skatt på, men disse er i fåtall.

Er man glad i sin firbente venn, så bør man sørge for å få skatten betalt, for i følge loven skal hunden avlives hvis ikke avgiften blir ordnet. I grunnen er det urettferdig at hunden skal bøte med livet, fordi dens herre ikke vil oppfylle sine forpliktelser, men slik er altså loven, så om ikke for annet enn hundens skyld, betal hundeskatten innen 31. januar.

MOPED IKKE FINT NOK

Folk i Sørum synes ikke moped er fint nok kjøretøy. Andre steder går mopedsalget for fullt.

Mopeden er blitt et populært kjøretøy de siste åra, noe som heller ikke er å undres over. Forholdsvis billig er den i innkjøp, og svært rimelig i drift. Ser man på avisenes annonsespalter nå om dagen, er det tydelig at mopedfabrikantene har tenkt å satse stort denne våren.

Sauge i Sørumsand Maskin og Sport mener at på våre kanter har ikke moped oppnådd noen særlig popularitet. Selvfølgelig blir det solgt mopeder i Sørum også, men den helt store artikkel er det ennå ikke blitt.

- Hva kan være årsaken?

- Ja, det er ikke så lett å si. En skulle jo tro at nettopp her ville mopeden slå gjennom for fullt. Veiene er gode, og de fleste er avhengig av et kjøretøy, enten de skal på arbejde, eller når de skal utføre ærender. Når likevel mopeden ikke har oppnådd noen større popularitet her, så tror jeg mye det skyldes snobberi. Det er ikke riktig fint nok å ha moped. Skal man ha et kjøretøy, må det minst være en bil, selv om man kunne klare seg med et langt enklere framkomstmiddel. Det ser nok ikke flott nok ut å ha en moped parkert utenfor huset. Det er jo heller ikke noe rikmannskjøretøy, men et greit og praktisk framkomstmiddel, sier forhandleren.

- Hva slags folk er det helst som kjøper moped?

- Hos oss er det helst eldre mennesker som skal ha moped. De yngre ser ikke ut til å være interessert i mopeder, antagelig får en ikke stor nok fart på dem etter deres mening.

- Tror De på noe oppsving i mopedsalget her i distriktet?

- Det er ikke godt å si. Vi får vel se hvordan det går i år. De aller fleste fabrikantene møter med nye modeller, og det er mye lekkert, så ingen behøver å skamme seg over å kjøre moped.

RUSLETUR TIL HÆRFANGKJERKA

Blaker og Sørum Historielag gjennomførte en flott rusletur til Hærfangkjerka torsdag 31 mai.

Turen startet med bil kl. 18 fra Bingsfoss ungdomsskole, og vel fremme i skogene innenfor Skjatvet tok gruppen med 18 spreke vandrere bena fatt.

Albert Hovind var veiviser og ledet deltagerne trygt frem til platået over "Spiret", der alle kunne se ned i dypet 60 meter under, hvor Storene skiller

Aurskog fra Blaker. Langt mot nord kunne Killingmo-bygda skimtes i den sterke kveldssolen. Ingen så noen dyr i skogen, men det fortelles at nå er ulven tilbake i disse traktene.

Selve Hærfangkjerka er det vanskelig å få et godt inntrykk av om man ikke går lenger ned i stupet. Men i Øystein Søbys flotte bok "Eventyrlige Romerike" kommer den frem i all sin prakt.

Til glede for alle vandrere har Dalen Idrettslag lagt frem en gjestebok på platået. Der lot vi oss velvilligst innskrive før gruppen etter en god hvil med kaffe og biteti vel fornøyde vandret tilbake. Turen er en opplevelse i godt terreng av velholdte skogsområder.

Albert Hovind var kveldens mann, og fikk takk og godord fra alle deltagerne.

*En fornøyd turgruppe med Albert Hovind foran.
Foto: Dag Winding-Sørensen*

MØTE OM PILEGRIMSLEDEN PÅ FROGNER 24. MAI

Dag Winding-Sørensen (bildet) var på Frogner

avdeling av Sørum bibliotek 24. mai og snakket om pilegrimsledens opprinnelse, med spesielt fokus på leden gjennom Sørum, og ønskene for utvikling av leden i årene fremover til kirkejubiléet.

Det har vært møte med Ola Rønne i Akershus fylke, som er fylkeskoordinator for leden her. Mange flotte merker er mottatt til bruk på staker, hus og i trær, og disse skal Gunnar Ulvestad sette opp i samarbeid med Sørum kommune. Kultursjefen kaller inn til et møte med lag og foreninger, for å etablere en arbeidsgruppe for drift og vedlikehold av leden i Sørum.

Det er behov for rydding av store vindfall der leden fører gjennom skogen, og dette må gjøres i samråd med grunneiere. Det er også ønskelig å føre leden langs oldtidsveifarene, som til tider går over jorder. Det må også avtales med den enkelte grunneier. Det vil være ønskelig fra Historielagets side å holde gamle Frogner kirke åpen til forhåndsannonserte tider, og kirken må da være bemannet. Samarbeid mellom lag og foreninger i Frogner bør vurderes for å gjøre dette mulig. Til sist er utvikling av gamle Frogner stasjon til kultursenter og pilegrimshvile verdt å vurdere.

ASBJØRNSEN-DAG 11. FEBRUAR

Historielaget medvirket da Frogner avdeling av Sørum bibliotek lørdag 11. februar arrangerte familiedag med tema *Asbjørnsen 200 år*. Kunstneren "Torunn Tusj" fortalte om Asbjørnsen, og leste eventyr på en ny og spennende måte, og det var

sang og kunnskapskonkurranse.

Historielaget bidro med bokpremier - eventyrbøker naturligvis - og leder Dag Winding-Sørensen, på bildet sammen med avdelingsleder Karianne Dræge, var med på å trekke de heldige vinnerne.

AKTIVITETSKALENDEREN

Her vises aktiviteter i Blaker og Sørum Historielags egen regi, og i samarbeid med andre aktører.

Følg med på www.sorum.historielag.no

Med forbehold om evt. feil og endringer.

23. juni - St.Hansaften Feiring både på Vølneberg, Slora Mølle, og Tertitten.

Slora Mølle kl. 18.00

Grill er på stedet, ta med grillmat og godt humør (og bord og stoler). Alle er velkomne!

23.- 24. juni Blakerdagene
Se det innholdsrike programmet på www.opplevsorum.no

24. juni Slora Mølle

St.Hans-dagen er mølla åpen i forbindelse med Blakerdagene. Demonstrasjon av maskiner, og omvisning.

Hver onsdag i sommer Slora Mølle kl 18.00 Dugnadskveld og sosialt samvær. Alle er velkomne til å stikke innom og slå av en prat.

29. juli - Olsok Vølneberg kl. 17.00

Olsok feires i samarbeid med Sørum Bygdekvinnelag, som selger kaffe, kaker og rømmegrøt. Grillen er varm fra kl. 17, for dem som vil grille. Kulturformidler Øyvind Straume (tidligere skolesjef i Ullensaker) bidrar med kulturelt innslag og artige dikt kl. 18.00. Ved dårlig vær går vi innendørs.

Annet som skjer i sommer Tertitten kjører hver søndag. Se www.u-hb.no

Eight Amcars Club har bilutstilling. Se www.eac-1977.com

HISTORIELAGETS TURPROGRAM I SOMMER

Torsdag 9. august, kl. 18:00

Ausenfjellet/Farshatten, leder Haakon Sandbraaten. Fremmøte ved transformatorstasjonen, Tretjerdalsvegen.

Vi følger en sti opp forbi det gamle, nedlagte Østre Frogner Vannverk, og videre sørover på Ausenfjellet mot grensen mellom Skedsmo og Sørum. Farshatten er en gammel bygdeborg på en fjelltopp der flere av sidene opp til toppen er ganske utilgjengelige, men fra Sørumsiden er det ganske lett adgang.

Bygdeborgene skriver seg fra folkevandrings-tiden (200-400 e. Kr.), og hadde som oppgave å beskytte folk, dyr og andre verdier mot omstreifende folkegrupper. Det er meget flott utsikt fra Farshatten med Stampetjernet rett nedenunder, og lengre unna Svelle og Øyeren. Bygdeborgen på Farshatten er omtalt av Leif Mathisen i Sørum-Speilet nr. 2/2006.

Turen tar en snau time hver vei, relativt lett gange på god sti. Det anbefales likevel stødig fottøy. Ta med noe å spise og drikke.

Torsdag 16. august, kl. 18:00

Egneråsen/Jultonåsen, leder Jan Ole Dahl, Fyhri Jaktlag. Fremmøte på Vølneberg skole.

Lørdag 8. september, kl. 11:00

"Kjenn din bygd"-tur, leder Aage Kleven
Fremmøte ved biblioteket på Sørumsand. Slora Mølle har demonstrasjon av maskiner og omvisning. Servering av kaffe.

OM SØRUM-SPEILET

Redaksjon:

Lillian Mobæk, redaktør
Telefon 95 22 31 06,
epost lilmobe@online.no

Asbjørn Langeland
Telefon 63 82 00 85,
epost asb-lang@online.no

Dag Winding-Sørensen
Telefon 63 82 73 56,
epost iwind@online.no

Vera Braathen
Telefon 63 82 86 10,
epost verab@online.no

Sørum-Speilet utgis med 5 nummer pr. år.

Publiseringsplanen for 2012:

Nr.	Stoff-frist	Utgis ca.
1	20. januar	15. februar
2	2. mars	28. mars
3	18. mai	Før St. Hans
4	31. august	26. september
5	9. november	7. desember

Stoff til bladet:

Bes sendt pr. epost til redaksjonen, evt. pr. post til Blaker og Sørum Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND.

Utforming: Lillian Mobæk

Trykk: Trykksakleverandøren AS

Opplag: 500

Slektsforskning

Kontakt Gro Langeland, epost gro.lang@online.no, mobil 905 36 588, eller Lillian Mobæk, hvis du ønsker kurs. Hittil har svært få meldt sin interesse.

Se ellers DIS Nedre Romerike på www.disnorge.no under Lagene > Oslo/Akershus > Møteoversikt.

KJØP DE GAMLE BYGDEBØKENE

Sørum Herred, bind I + bind II for kun kr. 150!

Nå har du muligheten til å sikre deg de gamle bygdebøkene for tilbudsprisen kr. 150 for begge bind.

Bøkene selges samlet, i samarbeid mellom Sørum kommune og Historielaget.

Bind I: Sørum Herred – Sørum og Frogner sogn på

Romerike.

Annen utgave - ved Gunnar Rudie. Første utgave under redaksjon av Olaf Børke ble utgitt ca 1942, og en oppgradert 2. utgave kom i 1972, der hovedintensjonen var å føre fremstillingen fram til kommunesammenslåingen mellom Sørum og Blaker ved årsskiftet 1961/62, og modernisere språket.

Av innholdet kan nevnes avsnitt om: Bygda vår, geologi, Sørum i oldtiden, Sudreimsætten, slekten Colbjørnsen, kirker og kirkekunst, presterekken, klokkere, skole og undervisning, kommunalt selvstyre med god informasjon om det første kommunevalget i Sørum, oversikt over ordførere og varaordførere 1837-1961 m.m, og topografisk kart over Sørum.

Bind II: Sørum Herred.

Boken gir et godt innblikk i viktige sider av Sørums økonomiske, administrative, kulturelle og sosiale historie fra de eldste tider og frem til utgivelsen i 1961. Bind II ble utgitt nesten 20 år etter første utgave av bind I, og inneholder blant annet artikler om hvordan bygda vår ble bosatt, sosiale og økonomiske forhold i middelalderen, vann og

elektrisitetsforsyning, bondebrukets historie, Bingen lenser, landeveistransport før og nå, hus og heim, draktskikk (bl.a. om kvinnedrakten og mannsdrakten), målet i Sørum, musikkliv, farsotter og folkemedisin, foreningsliv, m.m. Bind I og bind II supplerer hverandre, og bør sees i sammenheng for å få et fullstendig bilde av historien.

Bestilling: Bøkene bestilles på vanlig måte, se side 19.

Vera Braathen

NYE BIND AV SØRUM BYGDEBOK

Bind 5, om Frogner, godt i gang

Som medlemmene kjenner til, har Sørum nå en ny, stor og flott bygdebok under utgivelse. Vedtaket om å utgi en bosettings- og næringshistorie ble gjort av kommunestyret i 1998, arbeidet ble startet opp i 2000, og det er utgitt fire bind. Det er etablert et nært samarbeid mellom kommunen og Historielaget, som bl.a. har ansvar for salget. Bind 5, som omfatter det meste av Frogner, er beregnet ferdig før jul i 2013. Jan Erik Horgen og Anders Henriksen er i full gang med innhenting av informasjon og bilder, og mange har nå fått avsnittet om sin eiendom til gjennomlesning. Har du informasjon eller bilder som du mener bør med i dette bindet, så ta kontakt med Jan Erik Horgen.

Medhjelpere søkes til Blaker-bindet

Arbeidet med innsamling av stoff til Blaker-bindet, som blir det siste, skal etter planen gå parallelt med ferdigstillingen av bind 5. Bygdebokredaktøren vil derfor gjerne allerede nå, ha kontakt med folk som kan tenke seg å være med og samle stoff, skrive av kirkebøker o.a. Det er også behov for kontaktpersoner i de forskjellige delene av bygda. Vi oppfordrer alle som har tid og anledning til å bidra på en eller annen måte, til å melde seg til Jan Erik Horgen. Han har tel. 63 90 91 31/99 46 08 56, epost: jahorgen@gmail.com

Gro Langeland

Sørum Bygdebok – de 4 første bind

Bind 1: Lørenfallet, Vølneberg og Fosserud kretser

Bind 2: Midtbygda

Bind 3: Sanden – Sørumsand

Bind 4: Vesterskaun, sørøstre del av Frogner

Pris ved kjøp av enkeltbind er kr. 850,- + porto kr. 150,- for forsendelse. Ved tegning av abonnement på hele serien (6 bind) er prisen pr. bind kr. 700,-. Er du interessert i å kjøpe enkeltbind eller bli abonnent nå, så ta kontakt med Helge Hoel, mobil: 901 18 624, epost: helge.hoel@edb.com

ANDRE BOKTILBUD:

- + **Glomma gjennom Sørum – livet langs elva**
Nå kr. 300,-
- + **Sørum under okkupasjonen 1940-45**
Nå kr. 150,-
- + **Minner fra Frogner - oppvekst på Romerike i mellomkrigstida** **Nå kr. 150,-**
- + **Blaker, Skansen og Skolen** **Nå kr. 150,-**
- + **Årbøker fra Romerike Historielag**
For årene 1998, 2001, 2005 og 2009
Nå kr. 150,- pr. stk.

Hvordan kjøpe bøker?

Bøkene kan kjøpes på internett via 'Kontakt oss'- skjemaet på www.sorum.historielag.no. Kan også bestilles pr. post til Blaker og Sørum Historielag, postboks 72, 1921 Sørumsand. Betal samtidig riktig beløp til konto **1321.08.05189**.

Vær nøyaktig med å påføre korrekt navn, adresse og hva som bestilles. Boka leveres portofritt på døra/ i postkassa i Sørum eller i umiddelbar nærhet (5 km). For øvrig sendes boka i posten, og da må porto legges til ved betaling. Porto for bygdeboka er kr. 150, for de andre kr. 100. Boka sendes i posten etter at innbetaling er mottatt. Går det 14 dager fra bestilling til betaling mottas, sendes boka i oppkrav.

Historien om de gamle bygdebøkene

Allerede i 1919 ble tanken om bygdebok for Sørum tatt opp. Det var gårdbruker Laurits Opsahl på Leirud som ga støtet til at herredstyret samme høst oppnevnte en bygdeboknemnd med lærer og kirkesanger Joh. Andersen som formann. Men på grunn av lang tids pengemangel ble Sørum Herred - Bind I først utgitt i 1942. Og etter veldig mange år ble endelig Sørum Herred - Bind II utgitt i 1961. I 1972 ble andre utgave av bind I utgitt i oppdatert versjon. Heldigvis er det et raskere tempo i utgivelsen av de nye bygdebøkene i Sørum.

STØTT VÅRE SPONSORER – DE STØTTER OSS!

Telefon 63 86 80 60 - www.tbinstallasjon.no

www.nilsen-info.no/soerum

www.blakersparebank.no

Nordfonn – Fokus Butikksenter, Sørumsand
Telefon 63 86 60 70, epost nordfonn@interoptik.no

Trykksakleverandøren AS
Marcus Thranes vei 64
1472 Fjellhamar
Telefon 67 98 02 60, fax 67 98 02 70
epost post@tlas.no www.tlas.no

www.blaker-bygdeservice.no

www.advokat-hagen.no

www.aeas.no

BLAKER OG SØRUM HISTORIELAG

Stiftet i 1970 ved sammenslåing av Blaker historielag og Sørums historielag, og tilsluttet Romerike historielag og Landslaget for lokalhistorie.

Som medlem får du hvert år 4 nummer av **SKYTILEN**, medlemsbladet med lokalhistorisk stoff fra hele Romerike, og 5 nummer av **SØRUM-SPEILET**, med artikler fra Sørumsand. Medlemskontingent for 2012 er kr. 200,- pr. år. Postadresse: Blaker og Sørumsand Historielag, Postboks 72, 1921 SØRUMSAND. Bankkontonr: 1321.08.05189 Hjemmeside: www.sorum.historielag.no

Vi vil gjerne ha nye medlemmer! Ta kontakt med leder Dag Winding-Sørensen på epost ivwind@online.no, eller gå inn på 'Kontakt-oss' på vår hjemmeside.